

СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р Мира Каланова

Национална Академия за Театрално и Филмово Искуство

Относно докторска дисертация на тема: „**Ралф Колтай – създател на емоционални пространства. Изследване на формата и пространството в театъра**“. Научен Ръководител: доц. Марина Райчинова, Национална художествена Академия, катедра „Сценография“.

Обща характеристика на представения дисертационен труд.

Дисертационният труд е с общ обем от 214 стандартни страници и приложение с визуални материали от 94 страници. Трудът има стегната структура: увод, три основни части (глави), заключение, библиография на български и английски език, списък на научните приноси.

В уводната част са изложени:

1. *Обект* на изследването: творчеството на Ралф Колтай – автор с характерен, разпознаваем стил
2. *Цел* на изследването: да проследи и анализира творчеството на Ралф Колтай като сценограф и художник чрез изследване на основните принципи на визуалната композиция и качествените характеристики на сценографията като форма, цвят, фактура и др.
3. *Предмет* на изследването: теориите за формата и пространството във визуалните изкуства и моделите на възприятие съотнесени към сценичния образ в творчеството на Р. Колтай.
4. *Задачи*: събиране и анализиране на научна информация, биографичен преглед и исторически контекст, разглеждане на базисни визуални и композиционни принципи, анализ на творчеството на Колтай с фокус върху развитието на формата, сценичното и театралното пространство.

В първата глава на труда – „*Мястото на Ралф Колтай в английската сценография на ХХ-ти век. Творческа и преподавателска дейност*“ е направен исторически преглед на развитието на британската сценография в периода на първата половина на 20-ти век

и десетилетието след Втората световна война. Този обзор задава историческия контекст и предпоставки за развитието на английската сценография и е важна част от изследването, поставящо в тези условия творческите търсения на Колтай и правилен подход, необходим за направените по-късно от докторантката изводи.

Следва биографичен преглед на живота на сценографа. Проследено е професионалното му развитие и ролята му в процесите, оформили ново отношение към сценографията във Великобритания. Отличени и задълбочено са анализирани онези спектакли и творчески сътрудничества, които очертават важни етапи в подхода на Колтай към сценографията и формират своеобразния му стил.

Във втората глава – „*Формата и пространството в театъра*“ са изложени важни изследвания и различни теории, както и съвременни системи и класификации, засягащи проблема на формата и пространството, композицията, пропорцията, ритъма, цвета както в пластичните изкуства, така и в архитектурното пространство на театралната сграда. Обърнато е внимание на качествени характеристики от физическата реалност като материалност, фактура и текстура и важното място, което заемат във създаваните от Колтай визуални сценични образи. Разгледани са принципи свързани с психологията на възприятието, приложими в създаването на визуалния език и модели на внушение и въздействие на сценичния образ. На базата на тези изследвания и анализи са направени изводи, отнасящи се до формата и функциите на сценографията и спецификите на сценичното и театралното пространство в творчеството на Колтай.

В третата глава: „*Ралф Колтай: особености и характеристики на сценографския подход*“ докторантката обръща внимание на афинитета на Колтай към материалите и техните специфични свойства, на експериментите му с различни материали и текстури. С множество примери от творчеството му са очертани качествата му на автор с отличително отношение към сценографията, към третирането на сценичното пространство и визуалния образ - изобразително и концептуално. На базата на проучванията и анализите от предходните глави докторантката прави необходимите изводи за „задълбочения подход на Колтай в организирането на пространствената композиция и силно изразителен, наситен със значение визуален образ“, базиран върху „задълбоченото и аналитично познание на законите на визуалното възприятие“.

Дисертационният труд завършва със заключение, в което са обобщени изложените исторически факти, направените анализи и методологията, използвана за постигане на поставените задачи. Формулирани са научните приноси:

1. Трудът разглежда и обобщава основни принципи на композицията в пластичните изкуства и теориите за визуално възприятие и приложението им в създаването на сценичен образ чрез работата на сценографа.
2. Авторът на дисертацията проучва и анализира исторически развитието на английската сценография в периода от началото на XX-ти век до първото десетилетие след Втората световна война, с което допълва информацията за този период и очертава контекста, в който се развива английският театър в този период. Очертава условията, в които Ралф Колтай се създава като творец и автор.
3. Изследва и анализира процесите, формирали индивидуалния стил на Колтай и превръщането му в автор от световна величина и предлага добър пример за подобни изследвания в област лишавана от внимание от историци на изкуството и театроведи.

Докторската дисертация завършва с богата библиография, приложение с множество визуални материали – репродукции и фотографии от представления на представените във втора глава английски сценографи, както и богатото творчество на Ралф Колтай. Впечатление правят представените лично проведени от докторантката интервюта с Ралф Колтай и негови близки сътрудници, които са особено ценни и обогатяват дисертацията с авторско автентично отношение към избраната тема.

Заклучение

Изследването е правилно структурирано и е спазена научно-изследователската логика – обхваща теоретико-практически проблеми, следва стройно избраната методология и отразява авторската гледна точка към темите. Намирам монографичното изследване за актуално, коректно и съвестно проведено. То е резултат от задълбочено познание на историческия контекст, на широк спектър от изследвания и теории в областта на пластичните изкуства, театрознанието, психологията и философията. Докторантката има добър научен подход в анализа и представянето на аргументите в защита на тезата си. Използваната методология, която следва прецизно, осъществява

поставената в дисертацията цел и и позволява да обобщи и формолира собствените изводи и да защити поддържаната теза.

Представената докторска дисертация е оригинално научно изследване професионално аргументирано, направено с необходимите, компетентност и задълбоченост в представянето на темата и поставните цели. Личи добро познаване на научната литература, засягаща обекта на изследване, както и добро боравене със стегнат и четим научния език. Работата се отличава с широк обзорен поглед, лично отношение и споделен опит, добро владение на терминологията и единност на стила. Представена е богата библиография на български и английски език, публикации в периодични издания, архивни материали, отнасящи се до творчеството на изследвания автор, както и резултатите от лично проведени разговори и интервюта. Цитирани са коректно и адекватно редица автори. Това изследване е добър пример за проучване и анализ на творчеството на изявен и важен за развитието на изкуството автор, каквото рядко се среща в съвременните научни изследвания в областта на театроведските науки и е особено ценно както са студенти и професионални сценографи, така и за теоретици в областта на театралните и визуалните изкуства. Всичко това ми дава научни основания напълно убедено да препоръчам на уважаемите членове на научното жури да присъдят образователната и научна степен „доктор“ на Елица Стефанова Рангелова за нейната дисертация на тема: *„Ралф Колтай – създател на емоционални пространства. Изследване на формата и пространството в театъра“* с научен ръководител доц. Марина Райчинова.

доц. д-р Мира Каланова